

ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ ТА ЇЇ БЕЗПЕКА

СИЛАБУС

Шифр і назва спеціальності	263 – Цивільна безпека	Інститут / факультет	Навчально-науковий інститут механічної інженерії і транспорту
Назва програми	263-1 Охорона праці	Кафедра	Безпеки праці та навколишнього середовища
Тип програми	Освітньо-професійна	Мова навчання	Українська

Викладач

Наталія Мовмига, Nataliia.Movmyga@khpi.edu.ua

Фото

Кандидат психологічних наук, доцент. Доцент кафедри безпеки праці та навколишнього середовища (НТУ «ХПІ»)
Авторка понад 100 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідна лекторка з курсів: «Психологія праці та її безпека», «Основи професійної діяльності та здоров'я людини», «Безпека праці в професійній діяльності».

Загальна інформація про курс

Анотація	Курс дозволяє сформувати у студентів сучасну систему спеціальних знань щодо основних закономірностей та механізмів функціонування психіки людини в процесі професійної діяльності, та впровадження цих знань в систему безпечної виробничої діяльності.					
Цілі курсу	- оволодіння студентами теоретичними та практичними знаннями та загальними положеннями «Психології праці та її безпеки»;- оволодіння прийомами та методами психології праці;- оволодіння системою знань про особливості професійної та соціально-психологічної адаптації молодого фахівця;- оволодіння специфікою організаторською та управлінською діяльністю в галузі безпеки праці;- застосування цих знань та умінь у професійній діяльності фахівця - інженера з охорони праці.					
Формат	Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль - іспит					
Семестр	8					
Обсяг (кредити) / Тип курсу (обов'язковий / вибірковий)	5 / Обов'язковий	Лекції (години)	30	Практичні заняття (години)	20	Самостійна робота (години) 100

Метою вивчення даної навчальної дисципліни є оволодіння студентами системою знань про особливості застосування психології праці, у зв'язку з тим, що навчальна дисципліна «Психологія праці та безпеки» дозволяє сформувати у студентів сучасну систему спеціальних знань щодо основних закономірностей та механізмів функціонування психіки людини у процесі професійної діяльності, що є необхідним для роботи із людьми на виробництві, систему знань про особливості професійної та соціально-психологічної адаптації молодого фахівця, специфіки організаторської та управлінської діяльності.

Основна мета та завдання курсу полягають в оволодінні студентами теоретичними та практичними знаннями та загальними положеннями, прийомами та методами «Психології праці та її безпеки», застосуванням цих знань та умінь у професійній діяльності фахівця - інженера з охорони праці.

Компетентності дисципліни:

Загальні компетентності

ЗК 1 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7 Навички міжособистісної взаємодії

ЗК 8 Здатність працювати як в команді, так і автономно.

ЗК 9 Навики здійснення безпечної діяльності.

Фахові компетентності

ФК 1 Усвідомлення функцій держави, форм реалізації цих функцій, правових основ цивільного захисту, охорони праці; дотримання основних принципів здійснення цивільного захисту та державної політики з питань охорони праці.

ФК 3 Здатність до застосовування тенденцій розвитку техніки і технології захисту людини, матеріальних цінностей і довкілля від небезпек техногенного і природного характеру та обґрунтованого вибору засобів та систем захисту людини і довкілля від небезпек.

ФК 7 Здатність обґрунтовано обирати та застосовувати методи визначення та контролю фактичних рівнів негативного впливу вражаючих чинників джерел надзвичайних ситуацій на людину і довкілля.

ФК 8 Здатність до аналізу й оцінювання потенційної небезпеки об'єктів, технологічних процесів та виробничого устаткування для людини й навколишнього середовища.

ФК 10 Здатність обґрунтовувати та розробляти заходи, спрямовані на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, захист населення і територій від надзвичайних ситуацій, забезпечення безпечної праці та запобігання виникненню нещасних випадків і професійних захворювань.

ФК 11 Здатність прогнозувати і оцінювати обстановку в зоні надзвичайної ситуації (аварії) та тактичні можливості підрозділів, що залучаються до ліквідування надзвичайної ситуації (аварії).

ФК 12 Здатність до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення.

ФК 14 Готовність до застосовування та експлуатації технічних систем захисту, засобів індивідуального та колективного захисту людини від негативного впливу небезпечних чинників надзвичайної ситуації, дії небезпечних і шкідливих виробничих чинників.

ФК 15 Здатність до організації безпечної експлуатації техніки, устаткування, спорядження у сфері професійної діяльності, створення безпечних і здорових умов праці.

ФК 16 Здатність організовувати та проводити навчання працівників підприємств, установ та організацій і населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій.

Результати навчання:

ПРН 2 Володіти культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду на рівні, необхідному для професійної діяльності.

ПРН 3 Аналізувати суспільні явища й процеси на рівні, необхідному для професійної діяльності, знати нормативно-правові засади забезпечення цивільного захисту, охорони праці, питання нормативного регулювання забезпечення заходів у сфері цивільного захисту та техногенної безпеки об'єктів і територій.

ПРН 4 Застосовувати отримані знання правових основ цивільного захисту, охорони праці у практичній діяльності.

ПРН 6 Пояснювати процеси впливу шкідливих і небезпечних чинників, що виникають у разі небезпечної події; застосовувати теорії захисту населення, території та навколишнього природного середовища від вражаючих чинників джерел надзвичайних ситуацій, необхідні для здійснення професійної діяльності знання математичних та природничих наук.

ПРН 7 Обирати оптимальні заходи і засоби, спрямовані на зменшення професійного ризику, захист населення, запобігання надзвичайним ситуаціям.

ПРН 8 Передбачати екологічно-збалансовану діяльність, необхідний рівень індивідуальної безпеки та психічного здоров'я у разі виникнення типових небезпечних подій.

ПРН 11 Визначати фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні шкідливі виробничі чинники та аналізувати безпечність виробничого устаткування.

ПРН 19 Аналізувати і обґрунтовувати інженерно-технічні та організаційні заходи щодо цивільного захисту, техногенної та промислової безпеки на об'єктах та територіях.

ПРН 21 Організовувати та проводити навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, заняття з особовим складом підрозділу; доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід у сфері професійної діяльності.

Теми що розглядаються

Тема 1. «Психологія праці та безпеки».

Тема 2. «Історія виникнення та розвитку психології праці, як самостійної науки».

Тема 3. «Поняття професійної діяльності і її психологічна структура».

Тема 4. «Основні типи і види професійної діяльності».

Тема 5. « Психологічні механізми формування діяльності».

Тема 6. «Основні психофізіологічні характеристики трудової діяльності».

Тема 7. «Когнітивні процеси в професійній діяльності».

Тема 8. «Регулятивні процеси в професійній діяльності».

Тема 9. «Поняття професійно важливих якостей діяльності».

Тема 10. «Функціональні стани суб'єкта праці».

Тема 11. «Емоційно-вольові і мотиваційні процеси в трудовій діяльності».

Тема 12. «Індивідуальний стиль діяльності».

Тема 13. «Соціально-психологічні стосунки у трудовому колективі»

Тема 14. «Розвиток особистості професіонала».

Тема 15. «Психологічний аналіз професії».

Тема 16. «Професійна орієнтація, професійне навчання і професійний відбір».

Перелік практичних робіт:

1. Вивчення змістовних характеристик ідентичності особистості. Визначення схильності до ризику, мотивації до успіху та самозахисту.
2. Дослідження професійної готовності (ОПГ). Психологічний аналіз професій - Дж. Холланда типологічний опросник.
3. Дослідження психологічних механізмів формування діяльності: адаптивність, відповідальність, локус-контроль.
4. Дослідження функціонального стану суб'єкта праці: тести САН, стрес.
5. Дослідження емоційно-вольових процесів в трудовій діяльності: вольові якості особистості, емоційна стійкість, впевненість у собі.
6. Дослідження мотиваційних процесів в трудовій діяльності: мотиваційна структура особистості, мотивація досягнень, мотивація професійної діяльності.
7. Вивчення індивідуального стилю діяльності: копінг стратегії та копінг механізми, стратегії вирішення конфліктів.

8. Дослідження особистості професіонала: методика вивчення чинників привабливості професії. Визначення професійного напрямку особистості. Якір кар'єри. Визначення ПВЯ.

Форма та методи навчання.

Дисципліна «Психології праці та її безпеки» вивчається шляхом розкриття сутності теми на лекціях і закріплення теоретичного матеріалу в ході практичних занять, самостійної роботи та виконання контрольного завдання «**Професіографічний аналіз професійної діяльності фахівця з охорони праці**». Під час занять використовується:

- пояснювально-ілюстративний метод, коли студенти одержують знання з учбової або методичної літератури, сприймаючи і осмислюючи надані положення, визначення, факти, висновки;
- репродуктивний метод (репродукція – відтворення), коли розглядаються певні ситуації і студенти відповідають на різноманітні питання, використовуючи норми і правила, які вивчаються, що дозволяє сформувати знання, навички і вміння у студентів, а також опанувати основні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення, перенос, класифікацію);
- дослідницький метод, коли на практичних заняттях студенти здобувають знання і вирішують поставлені викладачем проблеми, виконуючи дослідження з тестового та ігрового матеріалу, порівнюючи та аналізуючі різноманітні варіанти отриманих результатів.

Під час самостійного виконання контрольного завдання з професіографічного аналізу професійної діяльності студенти використовують отримані знання та уміння для проведення професіографічного дослідження професії фахівця з охорони праці з визначенням повного уявлення про професію; навчаються складати професіограму (трудограму і психограму) професії; розробляють модель фахівця з охорони праці і складають розділ «Сукупність вимог, що пред'являються до особистісних, ділових і професійних якостей фахівця з охорони праці».

Методи контролю

Оцінювання знань студентів здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу НТУ «ХПІ». Поточний контроль реалізується у формі опитування на лекціях, тестів тощо. Практичне заняття зараховується після захисту студентом проведених розрахунків чи опрацювання їм необхідних методичних матеріалів.

Контроль складової робочої програми, яка освоюється під час самостійної роботи студента, проводиться шляхом тестування, оцінки індивідуального завдання (реферату та контрольного завдання).

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі диференційованого заліку відповідно до навчального плану в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною робочою програмою, та у терміни, встановлені навчальним планом.

Результати поточного контролю (поточна успішність) можуть враховуватись як допоміжна інформація для виставлення остаточної оцінки з даної дисципліни.

Розподіл балів, які отримують студенти

Таблиця 1. Розподіл балів для оцінювання поточної успішності студента

Контрольна робота	Контрольне завдання	Практичні заняття	Реферат	Сума
1	2			
20	40	30	10	100

Критерії та система оцінювання знань та вмінь студентів.

Критерії оцінювання – це описи того, що як очікується, має зробити особа, яка навчається, щоб продемонструвати досягнення результату навчання.

Основними концептуальними положеннями системи оцінювання знань та вмінь студентів є:

1. Підвищення якості підготовки і конкурентоспроможності фахівців за рахунок стимулювання самостійної та систематичної роботи студентів протягом навчального семестру, встановлення постійного зворотного зв'язку викладачів з кожним студентом та своєчасного коригування його навчальної діяльності.

2. Підвищення об'єктивності оцінювання знань студентів відбувається за рахунок контролю протягом семестру із використанням 100 бальної шкали (табл. 2). Оцінки обов'язково переводять у національну шкалу (з виставленням державної семестрової оцінки „відмінно”, „добре”, „задовільно” чи „незадовільно”) та у шкалу ECTS (A, B, C, D, E, FX, F).

Таблиця 3 – Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ECTS

Рейтингова Оцінка, бали	Оцінка ECTS та її визначення	Національна оцінка	Критерії оцінювання	
			позитивні	негативні
1	2	3	4	5

90-100	А	Відмінно	- Глибоке знання навчального матеріалу модуля, що містяться в основних і додаткових літературних джерелах; - вміння аналізувати явища, які вивчаються, в їхньому взаємозв'язку і розвитку; - вміння проводити теоретичні розрахунки; - відповіді на запитання чіткі, лаконічні, логічно послідовні; - вміння вирішувати складні практичні задачі.	Відповіді на запитання можуть містити незначні неточності
82-89	В	Добре	- Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу, що передбачений модулем; - вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; - вміння вирішувати складні практичні задачі.	Відповіді на запитання містять певні неточності;
75-81	С	Добре	- Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування; - вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; - вміння вирішувати практичні задачі.	- невміння використовувати теоретичні знання для вирішення складних практичних задач.
64-74	Д	Задовільно	- Знання основних фундаментальних положень матеріалу, що вивчається, та їх	Невміння давати аргументовані відповіді на запитання;

			практичного застосування; - вміння вирішувати прості практичні задачі.	- невміння аналізувати викладений матеріал і виконувати розрахунки; - невміння вирішувати складні практичні задачі.
60-63	Е	Задовільно	- Знання основних фундаментальних положень матеріалу модуля, - вміння вирішувати найпростіші практичні задачі.	Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу модуля; - невміння послідовно і аргументовано висловлювати думку; - невміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач
35-59	FX (потрібне додаткове вивчення)	Незадовільно	Додаткове вивчення матеріалу модуля може бути виконане в терміни, що передбачені навчальним планом.	Незнання основних фундаментальних положень навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - невміння розв'язувати прості практичні задачі.

1-34	F (потрібне повторне вивчення)	Незадовільно	-	- Повна відсутність знань значної частини навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - незнання основних фундаментальних положень; - невміння орієнтуватися під час розв'язання простих практичних задач

Таблиця 2. Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 ... 100	A	відмінно
82 ... 89	B	добре
74 ... 81	C	
64 ... 73	D	задовільно
60 ... 63	E	
35 ... 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 ... 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Основна література: (перелік літератури, яка забезпечує цю дисципліну)

1	Бодров В. А. Психологічні основи професіознавства // Психологія: Підручник для гуманітарних вузів / Під ред. В.Н. Дружиніна. СПб., 2001.
2	Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник / за ред. проф. Березуцького. - Харків: Факт, 2005 - 384 с.
3	Основи охорони праці: Навчальний посібник: \ За ред. проф. В.В. Березуцького .- Харків: Факт, 2005. – 480 с.
4	Практикум з курсу «Безпека життєдіяльності» : для студентів вищих навчальних закладів /за ред. проф. Березуцького. - Харків: Факт, 2005 - 168 с.
5	Карпов А.В. та ін Психологія праці: Підручник для вузів. М., 2004.
6	Котик М.Л. Психологія та безпека. - 3-е изд. - Таллінн: Валгус, 1989 - 408 с.
7	Носкова О. Г. Психологія праці: Навчальний посібник. М.: Академія, 2004.
8	Пряжников Н.С., Пряжникова Є. Ю. Психологія праці та людської гідності. М.:

	Академія, 2001.
9	Практикум з психології професійної діяльності та менеджменту: Учеб.пособие, 2е вид. / За ред. Г.С.Никифорова, М.А.Дмитрієвой, М.Снеткова.- СПб.: Вид-во С-Петербур.ун-ту, 2001..
10	Морозов С.М., Музичко Л.В., Тімакова А.В. Психодіагностика: тести. Методика та практики застосування: Навч.-метод. посібник / Київський національний ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004. – 221с.
11	Мовмига Н.Є «Професіографічний аналіз професійної діяльності фахівця з охорони праці». Методичні вказівки к виконанню контрольного завдання з курсу "Психологія праці та безпеки" / за ред. Березуцького В.В. / НТУ "ХП". – Харків., 2017. – 45с.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Таблиця 3.– Перелік дисциплін

Вивчення цієї дисципліни безпосередньо спирається на	На результати вивчення цієї дисципліни безпосередньо спираються
Основи професійної безпеки та здоров'я людини	Фізіологія людини
Промислова екологія та гігієна праці	Атестація робочих місць за умовами праці
Розслідування, облік та аналіз нещасних випадків, професійних захворювань та аварій	Організація наглядової діяльності та аудит в галузі охорони праці
Виробнича санітарія	Ергономіка
Профілактика виробничого травматизму та професійних захворювань	

Провідний лектор: к.псих.н., доцент _____ Мовмига Н.Є.